

УДК 141.3

«ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ» ПАМФІЛА ЮРКЕВИЧА

Студ. С.В. Кудіна, гр.ББТ 1-18

Науковий керівник доц. Р.В. Множинська

Київський національний університет технологій і дизайну

Мета і завдання. Основною метою роботи є аналіз "філософії серця" як методологічної основи ідейно-теоретичної спадщини П.Юркевича. Показати і довести, що українська філософія глибока і давня.

Завдання: з'ясувати ідейно-теоретичні витoki "філософії серця" мислителя; проаналізувати основні положення філософії серця мислителя; розкрити методологічну роль філософії серця стосовно розробки П.Юркевичем питань гносеології, філософії релігії, етики і педагогіки.

Об'єкт дослідження. Оригінальна філософська система, в центрі якої знаходиться вчення про «серце» як символ внутрішнього світу, людських переживань, яку виклав П. Юркевич у своїй праці «Серце і його значення в духовному житті людини за вченням слова Божого», де розгорнув цілісну філософсько-антропологічну концепцію про серце як визначальну основу фізичного та духовного життя людини.

Методи та засоби дослідження У роботі були використані такі методи як синтез, спостереження, аналіз, порівняння які дали можливість дослідити погляди П.Юркевича. Було прочитано декілька статей та творів автора.

Результати дослідження. Памфіл Данилович Юркевич – найвизначніший український філософ минулого століття. Вивчаючи та оцінюючи філософію мислителя, дослідники почали називати її по різному: одні звать її "філософією серця", інші – конкретним ідеалізмом, убачаючи в ній початки персоналізму й навіть елементи екзистенціалізму тощо. Неоднаково вирішується й питання щодо ідейних попередників Юркевича. Проте всі однастайні в тому, що його філософія залишилася незрозумілою для сучасників, яка значно попередила свій час і справила величезний вплив на майбутні покоління філософів.

"Філософія серця" — вчення, яке виражає специфіку українського світобачення, основні найпримітніші характеристики національного світогляду та психології. Наполягання на важливості почувань-емоцій є давньою традицією української філософії. Науковці до типових рис національного душевного складу відносять «емоціоналізм», утверджують, що українській вдачі властива «сердечність». Ідеї серця ми зустрічаємо уже у витокah давньоукраїнської філософії Княжої доби.

Серце в філософії мислителя – це скарбничка і носій усіх тілесних сил людини; центр душевного й духовного життя людини; центр морального життя людини, скрижаль, на якій викарбуваний природний моральний закон. Увесь пафос цієї праці спрямований проти раціоналістичних спроб звести сутність душі, увесь духовний світ до мислення, позаяк у такому випадку знімається проблема людської індивідуальності, а залишається якась абстрактна людина, котра ніде й ніколи не існувала, яесь колективне «ми», а не індивідуальне «я».

Памфіл Юркевич був переконаний, що світ як система явищ життєдайних, повних краси й знаменності, існує й відкривається найперше для глибокого серця, а вже звідси для розуміючого мислення. Завдання, що їх вирішує мислення, виникають урешті-решт не із впливів зовнішнього світу, а із бажнь та вимог серця. Якщо з теоретичного погляду можна сказати, що все, гідне бути, гідне й нашого знання, то в інтересах вищої моралі цілком справедливим було б положення: ми маємо знати тільки те, що гідне нашої моральної й богоподібної істоти. Древо пізнання не є дровом життя, а для духу його життя уявляється чимось більш вартим, ніж його знання. Сама істина стає нашим благом, нашим внутрішнім

скарбом лише тоді, коли вона лягає нам на серце. За цей скарб, а не за абстрактну думку людина може стати на боротьбу з обставинами й іншими людьми, позаяк тільки для серця можливий подвиг і самовідданість.

Слід відзначити посилену увагу науковця до так званих гуманних наук. Зміст останніх на його думку є одкровенням морального, релігійного та естетичного життя людського духу. Особливе місце серед гуманних наук, на думку ученого, належить філософії. Педагог також указував на необхідність інтеграції наук, відповідно до їх спорідненості в єдиній вищій істині, що означає взаємодоповнюваність релігійного, філософського і конкретно-наукового знання. П.Юркевич обґрунтував освіту як багатосторонній процес духовного становлення людини, що здійснюється через подолання відчуження змісту освіти від живої людської особистості і від її моральної сутності. А це свідчить про гуманістичну спрямованість його філософії освіти. Виховання серця (виховання людини) давня традиція української педагогіки. Юркевич критикував матеріалізм, який, з його точки зору, робить спробу всі явища і процеси зробити прозорими, доступними для розуму, складне розкласти на просте, елементарне, надати усьому математичну чіткість. Між тим, за межами раціонального досвіду, за Юркевичем, є те, чого не можна охопити чисто науковим пізнанням з його специфічними способами. Ця позиція знайшла яскравий вираз в полеміці його з Чернишевським, представником матеріалізму. Чернишевський наполягав на тотожності філософії та природознавства. Він намагався довести, що явища духовні і матеріальні, при всій їхній відмінності не суперечать одне одному, і відстоював ідею єдності людського організму. Як наслідок цього, Чернишевський робив висновок, що в основі різних дій і вчинків людини лежить один універсальний принцип: прагнення до максимального задоволення і користі. В тлумаченні морального вибору людини Чернишевський також дотримувався принципу розумного розрахунку, розумного еґоїзму, прагнучи перетворити етику у точно таку саму раціональну науку, як і природознавство. Юркевич же виступав проти будь-яких спроб раціоналізму звести духовність людини до мислення. У вченні про пізнання П.Д. Юркевич розрізняє такі форми пізнання, як уявлення, поняття й ідея. Уявлення - нижча форма пізнання, яке несе не стільки образ відображуваної речі, скільки те, як відчуває цю річ людина. Поняття - більш висока форма, що вмщує у собі об'єктивне уявлення про річ. Але вища форма пізнання - ідея. Ідея - це не якийсь психічний образ, а основа, закон, явища, те, що формує річ. Тобто, згідно Юркевичу, у розумінні явищ не можна обмежуватись досвідом і виключати ідеальний момент. Таким чином, у світогляді Юркевича виявляється характерне для української духовності усвідомлення неповноти й недостатності абстрактного, виключно раціоналістичного погляду на людину і світ людського буття. Він продовжує традицію української філософської культури, започаткованої ще Іларіоном, К.Туровським, згідно з якою серце є витоком всього людського життя.

Висновки. З праці та діяльності Панфіла Юркевича можна зробити висновок, що: 1) серце може виражати, знаходити й досить своєрідно розуміти такі душевні стани, котрі за своєю ніжністю, духовністю та життєдайністю недоступні абстрактному знанню розуму; 2) поняття й абстрактне знання розуму, оскільки воно стає нашим душевним станом, а не залишається абстрактним образом зовнішніх предметів, відкривається або дає себе відчувати й помічати не в голові, а в серці: в цю глибину воно мусить проникнути, щоб стати діяльною силою й рушієм нашого духовного життя. Інакше кажучи, розум має значення світла, яким осявається, Богом створене життя людського духу.

Ключові слова: філософія серця, виховання серця, біблійна антропологія, людський дух, гуманізація освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Юркевич П.Д. Серце і його значення в духовному житті людини, згідно вчення слова Божого. // П.Д.Юркевич. Вибране. — К.: Абрис, 1993. — С. 73-115.
2. Плеханов Г.В. П.Д.Юркевич — філософ и педагог / Г.В.Плеханов // Советская педагогика. — 1991. — № 12. — С. 84-89.
3. Закидальський Т.Д. Поняття серця в українській філософській думці / Закидальський Т.Д. // Філософська і соціологічна думка. — 1991. — №8. — С. 127-138.